Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

3.12.2018

Tarja Haaranen, ympäristöneuvos
Sonja Pyykkönen, erityisasiantuntija
ympäristöministeriö

Viite
Hänvisning
Asiantuntijalausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asia
Ärende
Valtioneuvoston U-kirjelmä U 73/2018 vp Yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevat ehdotukset

Maatalouden tärkein tehtävä on tuottaa ruokaa ja taata ruokaturva, mutta viljelijöillä on tärkeä rooli luonnonvarojen kuten maaperän, vesistöjen, ilman ja luonnon monimuotoisuuden hyödyntäjinä ja hoitajina. Komission ehdotuksessa yhteisen maatalouspolitiikan erityistavoitteiksi on asetettu mm. ilmasto ja ympäristötavoitteet. Yhteisen maatalouspolitiikan on entistä vahvemmin edistettävä ympäristönhoitoa sekä ilmastonmuutoksen torjuntaa ja siihen sopeutumista. Viljelijöitä tulee kannustaa taloudellisesti ottamaan käyttöön uusia, nykyaikaisia ja ilmaston ja ympäristön kannalta hyviä käytäntöjä, jotka tuottavat julkishyödykkeitä. Maatalouden sekä ilmasto- ja ympäristöpolitiikan koherenssin lisäämistä tulee tukea.

Kansallisessa suunnittelussa on pyrittävä kunnianhimoiseen toteutukseen. Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden tulisi olla mahdollisimman kustannustehokkaasti kohdennettuja alueellisesti, tila- ja lohkotasolla. Ympäristötoimenpiteiden toteutuksessa yleensä myös toimenpiteiden jatkuvuus on tärkeää. Tuotosten mittaamisen tulee tukea ympäristö- ja ilmastotavoitteita.

Rahoituksesta

Ehdotuksen mukaan kokonaisrahoituksesta 40 % ja 2-pilarin tuista 30 % olisi kohdennettava ympäristö- ja ilmastotoimenpiteisiin. 2-pilarin rahoitus kuitenkin vähenisi merkittävästi. Uhkana on, että mikäli uuden ohjelmakauden alkaminen viivästyy, nykyisen kauden toimeenpanon jatkaminen söisi tulevan kauden rahoitusta. Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden toteuttamisen mahdollisuus riippuu myös siitä, mitä tukimuotoja lasketaan kyseisiin prosenttiosuuksiin. Mikäli 2-pilarin rahoitus olisi ehdotetun mukainen ja ympäristötoimenpiteiden 30 % osuuteen laskettaisiin mukaan luonnonhaittakorvaus, ympäristötoimenpiteiden rahoitus laskisi nykyisestä. Jo nykyisellä ohjelmakaudella ympäristökorvaukseen varattu rahoitus on Suomessa ollut riittämätön tavoitteisiin nähden.

Ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi on joka tapauksessa tehtävä toimenpiteitä. Jos ympäristökorvausjärjestelmän rahoitus ja ympäristökorvaukseen sitoutuneiden maatilojen määrä vähenee, siirtyy toimenpiteitä toteutettavaksi pakollisin keinoin.

Tukijärjestelmästä

Ehdollisuuden järjestelmä sisältäisi ehdotuksen mukaan nykyistä enemmän ja vaativampia vaatimuksia. Ehdollisuuden vaatimukset asettavat koko EU-alueelle yhtenäiset vähimmäisvaatimukset, mikä tekee ympäristövaatimusten noudattamisen tasapuoliseksi. Uutena lakisääteisenä hoitovaatimuksena on esitetty vesipuitedirektiivin perustoimenpiteiden vähimmäisvaatimuksia fosforikuormituksen vähentämiseksi. Suomessa perustoimenpiteiden vähimmäisvaatimuksiksi on määritetty nitraattiasetus, ympäristöluvat, kasvinsuojelulainsäädäntö ja ympäristökorvausjärjestelmä.

Hyvän maatalouden ja ympäristön uudeksi vaatimukseksi on esitetty kosteikkojen ja turvemaiden suojelua (hoitoa). Ehdotuksella ei olisi vaikutusta turvemaiden raivaukseen, vaan siihen olisi etsittävä muita keinoja, sillä niiden osuus hiilidioksidipäästöistä on merkittävä. Ehdotus liittyisi jo raivattujen turvepeltojen hoitoon, johon on aiemmin ollut toimenpiteitä ympäristökorvausjärjestelmässä. Myös kielto pitää maaperä paljaana herkimpinä ajanjaksoina viittaa saman tyyppisiin toimenpiteisiin, joita on nykyisin ympäristökorvausjärjestelmässä (talviaikainen kasvipeitteisyys, kerääjäkasvit). Ehdollisuuden vaatimuksina nämä toimenpiteet lisäisivät ympäristövaikuttavuutta. Suomi on kuitenkin ehdottanut näitä toimenpiteitä vapaaehtoisiksi ja toteutettaviksi 2-pilarin ympäristökorvausjärjestelmän kautta. On myös hyvä huomata, että ehdollisuuden vaatimukset luonnon monimuotoisuuden lisäämiseen ovat vähäiset. Monimuotoisuuden edistäminen jää lähinnä 2-pilarin tukimuotojen varaan.

Suomi on ehdottanut 1-pilarin ekojärjestelmää jäsenmaille vapaaehtoiseksi, koska se monimutkaistaisi tukijärjestelmää ja lisäisi byrokratiaa ympäristöasioiden toteuttamisessa. Jos Suomi ei toimeenpanisi tätä tukimuotoa, tulee huolehtia, että vastaava rahoitusosuus ilmasto- ja ympäristötoimenpiteiden toteuttamiseksi siirrettäisiin 2-pilariin.

Ehdollisuuden ja 2-pilarin ympäristökorvausjärjestelmän tulee muodostaa kokonaisuus, jolla ympäristötavoitteet saavutetaan. Maaseudun kehittämisen hankkeita voitaisiin rahoittaa jatkossakin. Nykyisellä ohjelmakaudella osa hankerahoituksesta on varattu ravinteiden kierrätyksen hankkeiden tukemiseen. Tulevalla ohjelmakaudella olisi tärkeää kohdentaa osa hankerahoituksesta ilmastotoimenpiteisiin.

Ympäristötavoitteista

Taakanjakopäätös määrittelee Suomelle päästökaupan ulkopuolisille sektoreille sitovan 39 % päästövähennystavoitteen vuosille 2021-2030 vuoden 2005 tasosta. Kansallisesti päästövähennystoimista on sovittu Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa (KAISU). Maatalouden arvioitu osuus päästövähennyksestä taakanjakosektorilla on noin 10 %. Maatalouteen ei ole tähän mennessä vielä kohdistettu juurikaan toimenpiteitä. **Kansalliset maatalouslinjaukset nojaavat pitkälti siihen, että toimenpiteisiin saadaan EU rahoitusta**. Ilmastoasioissa on meneillään tutkimuksia, jotka eivät tule olemaan valmiit ohjelmaehdotuksia tehtäessä. Esimerkiksi parhaillaan selvitetään mahdollisuuksia sitoa hiiltä maahan. Toimenpide-ehdotuksia tulee vuosien varrella maaseutuohjelman jo käynnistyttyä. Tämän takia on rahoituksellisesti oltava mahdollista ottaa uusia toimenpiteitä käyttöön muulloin kuin ohjelmakauden alussa.

Komission ehdotus antaa kehykset tukikelpoiselle hehtaarille, joita täydennetään jäsenvaltioiden omilla määrittelyillä. Nykyisin luonnonhaittakorvausta ja ympäristökorvausta ei ole maksettu raivioille. Jatkossa myöskään 1-pilarin tukia ei tulisi maksaa raivatuille turvepelloille, koska turvepeltojen raivaaminen on vastoin ilmastotavoitteita.

Pinta- ja pohjavesien tila-arviot tarkastetaan vuonna 2019 ja ne muodostavat lähtökohdan maatalouden vesienhoidon toimenpiteille. Pintavesien ekologinen tila on aiemman arvion mukaan hyvää huonompi 75 %:ssa rannikkovesistä, 35 %:ssa jokivesistä ja 15 %:ssa järvistä. Ennusteen mukaan vesien tila ei ole parantunut. Vesien tilaa ei ole mahdollista parantaa tavoitteiden mukaisesti, ellei maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän kautta tuleva rahoitus toimenpiteisiin ole riittävää. Vesipuitedirektiivin toimeenpanossa olennaisia ovat ympäristökorvausjärjestelmän maatalouden hajakuormituksen vähentämisen toimenpiteet. EU komission palautteessa vesienhoitosuunnitelmista edellytetään maatalouden fosforipäästöihin

uutta sääntelyä. Lannan prosessointia ja kuljetusta edistäviä toimenpiteitä on voitava rahoittaa jatkossakin, jotta ravinteet saadaan liikkumaan runsasravinteisilta alueilta. Maaperän kunnon parantamiseen, eroosion vähentämiseen ja ravinnehuuhtoutumien vähentämiseen tarvitaan toimenpiteitä.

Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi tärkeimmät toimenpiteet ovat olleet perinnebiotooppien ja kosteikkojen hoito sekä peltoluonnon monimuotoisuustoimenpiteet. Ympäristöministeriö rahoittaa vuosina 2019-2021 perinnebiotooppien päivitysinventoinnit. Perinnebiotooppien osuus maatalouden kokonaispinta-alasta on erittäin pieni (30 000 ha). Toimenpiteitä tulisi jatkaa tavoitteena olevan 60 000 hehtaarin saavuttamiseksi. Pölyttäjien määrän vähenemisen vuoksi on jatkossa tarpeen miettiä, miten maataloudessa voitaisiin edistää pölyttäjien tärkeää tehtävää.